

U much'táambalil
maaya kaajo'ob
utia'al u
táakmukta'al u
táakpajalo'ob ichil
poliitikaa wey
tu lu'umil Yucatán

**¿Máaxo'ob yaanti'ob u páajtalil u táakpajalo'ob ichil
poliitika wa yéeytáambalil?**

Le Noj A'almajt'aano' ku chīmpoltik bey kajnáalilo'ob le máaxo'ob yaanti'ob u páajtalil u táakpajalo'ob ichil poliitika wa ti' yéeytáambalo'ob, xiibo'ob yéetel x-ko'olelo'ob síijo'ob wey tu Noj Lu'umil México, máaxo'ob kuxlaja'ano'ob ichil jéets'elil kuxtal yéetel wa ts'o'ok u chukiko'ob 18p'éelel ja'ab u kuxtalo'obo'.

¿Máakalmáak le páajtalilo'ob jets'a'an utia'al táakpajal máak ti' poliitika wa yéeytáambalo'ob?

- U jóok'ol yéeyaj ti' yéeytáambalo'ob
- U páajtalil a yéeya'al ti' yéeytáambalo'ob
- A much'ikabaj yéetel uláak' máako'ob utia'al a táakpajal ti' le ba'axo'ob yaan u yil yéetel poliitika
- A beetik u chíimpolta'al a páajtalil utia'al a k'áatik wa ba'ax

¿Ba'ax le kaajo'ob yéetel le máasewáal kaajo'obo'?

Le máasewáal kaajo'obo' "leti' le yaanti'ob u ch'i'ibalil le úuchben kaajo'ob kajakbalo'ob wey te noj lu'uma' ka'alikil ma' k'uchuk le sak wíiniko'ob ka'achilo' yéetel layli' ku chíimpoltiko'ob bix u kuxtalo'ob, bix ku kaláantiko'ob taak'in u miatsilo'ob yéetel u poliitikaob, wa junjaats ti le je'elo'oba".

Le máasewáal kaajo'obo' "leti' le ku beetiko'ob jump'éeel kaajtalil, ku meyajtiko'ob yéetel ku kaláantiko'ob u tak'ino'ob yéetel u miatsilo'ob, tia'ano'ob ichil junxéet lu'umil yéetel ku chíimpoltiko'ob u jala'achilo'ob je'el bix suuka'an u beetiko'obo.

¿Máakalmáak páajtalilo'ob yaantech wa ka wa'alikabaj u kajnáalilech jump'éeel máasewáal kaaj?

• Páajtalil u chíimpolta'alo'ob kex jela'an u kuxtalo'ob

Leti' le u chíimpolta'al u jejeláasil bix u kuxtalo'ob ichil u kaajalo'obo', ba'axo'ob suuka'an u beetiko'ob, bix u t'aano'ob, bix u tuukulo'ob yéetel bix ku beetiko'ob le úuchben ba'alo'ob suka'anti'ob. U chíimpolta'al u jejeláasil bix u much'muba'ob, bix u kaláantiko'ob taak'in, bix ku sásilkúuntiko'ob talamilo'ob yéetel bix ku bisikubaob.

• Páajtalil ma' u peech' óolalta'alo'ob

Jump'éeel páajtalil ti' máako'ob tu'ux ku ya'alik ma' unaj u ts'elilkunta'al mix juntúul máak yéetel k'abéet u ts'áabal jump'éeel ma'alob trato ti' le máasewáal kaajo'ob yéetel méek'tankaajo'obo, tu'ux ma' tu cha'aba' u t'anik máak u t'aan, u bukintik u nook', wa bix u kuxtalil, wa yaan taak'iin ti' wa miná'an, utia'al u ts'áabal jump'éeel trato tu'ux ku ts'elilkunta'al wa u lu'usa'atio'ob u páajtalilo'ob, je'el bix chéen leti' wa ku táakpesaj ti' jump'éeel much'máako'ob.

• Páajtalil utia'al u yéeyiko'ob xma' lóobili' bix u k'áat kuxtalo'ob

Jump'éeel páajtalil yaanti' le kaajo'ob yéetel le máasewáal kaajo'obo' utia'al u yéeyiko'ob bix kun jo'olpesbilo'ob, je'el bix u páajtalil u kuxtalo'ob bix suka'anti'ob, bix ku kaláantiko'ob taak'in, bix u táakpajalo'ob ichil poliitika yéetel u mistsilo'obo'.

• Páajtalil u yaaliko'ob ti' ba'ax ch'i'ibalil u taalo'ob

Jump'éeel mokt'aan ku beetik máako'ob wa kaajo'ob yaanti'ob jump'éeelili' ch'i'ibalil, yo'olal u k'ajlayilo'ob, bix u much'ikubaob yo'olal poliitika wa bey xan u t'aano'ob, lela' ku beetiko'ob utia'al u ya'alikubaob u kajnáalilo'ob ti' jump'éeel máasewáal kaaj.

ik'ajóolt a páajtalilo'ob yéetel táakpajnen!

IEPAC Yucatán

iepac.yucatan

@IEPAC_Yuc

iepac Yucatan

Fuentes bibliográficas: Manual sobre los derechos político-electorales de los pueblos y las comunidades indígenas. Tribunal Electoral del Poder Judicial de la Federación. Obtenido de:

<https://www.te.gob.mx/repositorio/A70F41-C/Manual%20Electoral%20Ind%C3%ADgena.pdf>